

op attent maakte, en waar oppervlakkig gezien wel iets voor te zeggen valt, is, dat het zoogenaamde Mardelles of Heidepullen zouden zijn, welke in Engeland, Duitschland en Frankrijk gevonden worden.

Hiervan zijn er alleen in Lotharingen ± 5000 bekend.

Dit zijn groote ronde gaten van 10—40 meter diameter en 2—10 meter diep, waarin gevonden werden enkele dikke eikenstammen, takken, rijsthout met klei en leem bedekt, resten van vuurhaarden, gebrande steenen, beenderen en aardewerk. Ontegenzeggelijk waren dit de overblijfselen van hutten of woningen, waarvan de eikenstammen en het met klei en leem bedekte rijsthout de daken vormden. Het aardewerk en de overige vondsten wijzen er op dat zij dateeren uit de Hallstadt of La Tène periode of uit Gallo Romaanschen tijd.

De overeenkomst onzer kuilen met deze mardelles is inderdaad frappant, maar helaas het essentieele der bewoning, n.l. resten van hutten, gebruiksvorwerpen van menschen, keukenafval, overblijfselen van dieren ontbreken heelemaal, zoodat ook deze veronderstelling hoe verlokkelijk in zich, moet ter zijde geschoven worden.

Wat heeft nu de doorsnijding der kuil op het rangeerterrein der mijn Maurits en de schietgaten in eene andere geleerd.

Dat wij op den bodem derzelve dezelfde opvolging der lösslagen vinden als in de omgeving op het vlakke terrein, n.l. eene teeltlaag van ± 39 c.m. zuivere bruine löss, ± 31 c.m. löss met zand, harde grijze löss tot op het grint ± 6 meter. Daarenboven waren in de doorsneden kuil op het terrein der Maurits in het Zuidelijk profiel duidelijk waar te nemen, twee volkomen horizontaal, grijze lösslagen, gescheiden door eene donkerbruine waterrijke, welke alle drie in zachte glooiing verliepen naar het midden der kuil. Door het aanwezig zijn in den

bodem der kuilen, van dezelfde opeenvolgende lagen als in den bovengrond der omgeving, en de volstreekte afwezigheid van menschelijke cultuur-resten, kan er wel geen twijfel bestaan of deze kuilen zijn van geologischen aard. Zij kunnen derhalve alleen ontstaan zijn of wel door inwerking van krachten aan de oppervlakte en dan dringt zich van zelf de gedachte op, dat zij gevormd zouden zijn door het water en niets anders zijn dan overblijfselen van waterkolken. Doch vorm, ligging en plaats waar zij voorkomen geven hiervoor geen enkel aanknopingspunt.

Er blijft dus niets anders over dan de tweede mogelijkheid en aan te nemen dat zij van tectonischen aard zijn en hun ontstaan te danken hebben aan storingen in den ondergrond, waardoor verzakkingen aan de oppervlakte hebben plaats gegrepen. En zou het dan gewaagd zijn te denken dat het oligocene zand is weggevoerd, door scheuren en spleten in het krijt, daar waar Feldebiss en Sandgewand niet ver weg liggen en de storing van Heerlerheide heel dicht in de buurt komt. Dat deze scheuren in het krijt niet hypothetisch zijn, zou gemakkelijk met bewijzen te staven zijn en niet het minst door hetgeen zich voordeed bij het bouwen van den hoogen schoorsteen voor de steenfabriek „Belvédère”, die alleen maar door vol te gieten met beton, een vasten ondergrond kon krijgen.

En zou het nu een bloot toeval zijn dat deze kuilen gevonden worden hoofdzakelijk in een halfcirkeloppervlak om de mijn Maurits?....

En zouden wij bij verdere exploitatie der mijn Maurits niet nog voor grootere geologische verrassingen, en misschien verrassingen van anderen aard komen te staan, gezien wat zich afspeelt rondom andere mijnen, met name de Emma en de Hendrik?....

Beek, September 1925.

BECKERS.

AVIFAUNA der Nederlandsche Provincie Limburg,

benevens eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden, door

P. A. HENS, Valkenburg L.

205. *Limosa limosa limosa* (L.). Grutto. — Volksn.: Widder (bij Venray). Duitsch:

Uferschnepfe. Fransch: Barge à queue noire.

Broedt vrij talrijk op verschillende plaatsen in de Peel. Overigens doortrekker, hoofdzakelijk in het Midden en Noorden der provincie. Vooral langs de Maas.

Waargenomen in:

Gebied I. Zeer zeldzaam. Ik zag persoonlijk nimmer een exemplaar in Zuid-Limburg. J. Knols zag 10 à 15 jaren geleden in het voorjaar eens een vlucht dezer vogels in de z.g. St. Gerlachsbeemden te Houthem.

Gebied II. H. Vallen ziet de soort jaarlijks in voor- en najaar op den trek aan de

Maas bij Asselt, benoorden Roermond. In de collectie Nillesen bevindt zich een ♀ 6 Juli 1907 te Maasbree bemachtigd.

Gebied III. Vermoedelijk doortrekker.

Gebied IV. Doortrekker in het najaar, o.a. bij Arcen (een bewijsstuk in de coll. C. Roncken).

Gebied V. Broedend waargenomen in de Peel bij Venray, van waar een legsel (17 Mei 1910) in de collectie Merckelbach. Tj. de Vries vond in de Peel aldaar op 11 en 12 Mei 1919 telkens één legsel der soort. Ik zag 25,

No. 177. *Podiceps nigricollis* ~~nigricollis~~ Brehm. — Göörde Fuut.

♂ ad. 7 Sept. 1909. Rolduc-Kerkrade. Coll. H. Nillesen. No. 340.

Zeldzaam in Limburg.

$\frac{2}{3}$ der natuurlijke grootte.

26 en 27 April 1923 aldaar meerdere dezer vogels, w.o. ook paren. Op 23 en 24 April 1924 zag ik er ter plaatse meer gepaard dan het jaar tevoren. — In de collectie Nillesen bevindt zich een ♀ juv. 21 Juli 1909 te Venray verzameld. Bovendien bevinden zich in de collectie Merkelbach nog 2 legfels afkomstig uit Heleneveen op de Limburg-Brabantsche grens.

Volgens Jos. Esser broedt de soort ook een

enkele maal in de omgeving van Helden-Panningen, terwijl zich in de collectie Beckers o.m. een pullus bevindt, 20 Juni 1903 nabij Weert verzameld. Ten slotte werd deze vogel in de laatste jaren, in ieder geval tot 1922, nog broedend aangetroffen nabij de z.g. Grathemer peel, tusschen Roermond en Weert (H. Vallen), terwijl ik de soort vrij talrijk gepaard waarnam op 25 April 1924 onder Nederweert, alwaar zij

eveneens regelmatig broedt (Knapen). Aldaar werden o.a. op 3 Mei 1925 eenige legsels gevonden.

In de Rijnprovincie in klein aantal in voor- en najaar op den trek. Zeldzame broedvogel in het Noordelijke deel, o.a. te Terporten bij

Goch (le Roi. V. f. d. R. p. 73). Dubois (N. R. d. O. p. 177) noemt de soort voor België alleen doortrekker in voor- en najaar. Zij broedt evenwel diep landwaarts in de provincie Antwerpen. Overwintert weinig (Le Gerfaut. 1914. p. 39).

GENUS: NUMENIUS Briss. 1760.

206. Numenius arquata arquata (L.). Wulp. — Volksn.: Kluut (in de Peel). Duitsch: Groszer Brachvogel. Fransch: Courlis arqué.

Broedvogel op de heidevelden in het Westen en Noorden der provincie. Op den trek overal waargenomen. Een enkele maal overwinterend in het Zuiden niet talrijk op den trek.

Gebied I. In voor- en najaar in zeer klein aantal op den doortrek o.a. te Houthem, Hulsberg, Brunsummerheide (coll. P.P. Benedictijnen te Merkelbeek) enz. Bij uitzondering talrijk, o.a. 9 Augustus 1923 als wanneer een vlucht van 20 stuks overtrekkend werd waargenomen te Houthem (Jaarb. Club v. Nederl. Vogelk. 1923. afl. III—IV. p. 108), alsmede in den nacht van 3—4 September d.a.v., gedurende welke het geluid dezer vogels voortdurend ter plaatse vernomen werd (J. Knols).

Gebied II. Langs de Maas, vooral in het najaar, talrijk op den trek, o.a. te Asselt ten Noorden van Roermond (H. Vallen). Soms ook in den zomer. Mogelijk broedvogels uit de Peel of wel zwervers welke in het geheel niet broeden. Op 2 Januari 1924 werd een exemplaar waargenomen aan de Maas te Asselt vernoemd (H. Vallen). Het Missiehuis te Steijl bezit een exemplaar 29 Juni 1912 aldaar geschoten. In het Museum van het Genootschap te Maastricht bevindt zich een voorwerp, hetwelk 1 November 1912 te Eijsden werd bemachtigd.

Gebied III. Broedvogel in klein aantal op de heide langs de Duitse grens, o.a. bij Swalmen en Maasniel. Overigens door mij in voor- en najaar in de omgeving van Roermond herhaaldelijk waargenomen. Te Susteren zag ik 22 October 1921 nog twee exemplaren dezer soort overtrekken.

Gebied IV. Broedvogel op de heide tusschen Well en de Duitse grens (Nillesen. Natuurh. Gen. Jaarb. 1914. p. 119) en mogelijk op nog meerdere plaatsen langs die grens, daar zulks ook plaats vindt in het aangrenzende gebied der Rijnprovincie, o.a. tusschen Straelen en de Nederlandsche grens bij Terporten (Kreis Geldern). Zulks is reeds het geval te Belfeld tusschen Roermond en Venlo, alwaar in de laatste jaren veel moerassig bosch is gekapt en veranderd in wei-

den. De soort komt daar nu sindsdien vrij talrijk als broedvogel voor (Riotte). Ook te Arcen als broedvogel bekend, doch in minder aantal dan vroeger. (C. Roncken).

Gebied V. Gewone broedvogel in de geheele Peel, o.a. om Venray, van waar wijlen M. Merckelbach tusschen de jaren 1909—11, 6 legsels ontving. Tj. de Vries bezit uit de jaren 1918, 1919 en 1920 uit die omgeving respectievelijk 1, 1 en 3 legsels. Op 25 en 27 April 1923 vond hij nog twee legsels ter plaatse. J. Esser vond de soort broedend te Roggel en Helden (van daar 2 pulli d.d. 16 Mei 1914 in coll. Nillesen). Ik zag haar in den broedtijd in de Peel tusschen Heithuizen en Meijel en vond de soort vrij talrijk broedend onder Nederweert op 25 April 1924 (2 eieren in mijn collectie). Vervolgens is in de collectie Nillesen nog een ♂ juv. aanwezig, hetwelk 6 Juli 1907 in de Peel onder America verzameld werd.

Volgens le Roi broedt de soort in het Rijnland van af het Hohe Venn in de Eifel langs onze grens tot Goch en Kevelaer, o.a. bij Gangelt, Elmpt, Terporten enz. Het is evenwel te verwachten, dat de soort door draineering van haar broedterrein voorgoed als broedvogel der Rijnprovincie zal verdwijnen (le Roi. V. f. d. R. p. 74 en „Beiträge” p. 30). Vermoedelijk wacht haar in de Limburgsche Peel hetzelfde lot.

Omtrent het voorkomen der soort in België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 177): „Très commun et presque sédentaire; il est même probable que quelques couples nichent dans le pays.” Dat dit laatste inderdaad het geval is, blijkt uit L. Coopman's „Les Faunes Régionales. Aux Abords des Fagnes” (Le Gerfaut. 1921. p. 99 e.v.). Omtrent het voorkomen van den Wulp in het arrondissement Verviers vermeldt deze schrijver n.l. het navolgende: „Quelques couples nichent sur les fagnes. L'espèce tend cependant à disparaître par suite des drainages”. Ook daar dus hetzelfde verschijnsel als in de Rijnprovincie en eerlang in Limburg.

207. Numenius phaeopus phaeopus (L.). Regenwulp. — Duitsch: Regenbrachvogel.

Fransch: Courlis pluvial.

Slechts enkele malen werd deze Wulp met zekerheid in onze provincie op den trek of zwerf waargenomen en verzameld. De mij bekende gevallen zijn de volgende: 6 September 1908 werd een voorwerp te Maasbracht aan

de Maas geschoten (coll. Nillesen); 22 September 1909 bracht men mij een exemplaar, hetwelk te Buggenum nabij Roermond aan de Maas geschoten was; in de coll. Beckers bevinden zich ♂ en ♀ afkomstig van een poelier

uit Broekhuizenvorst (of de vogels aldaar ook verzameld zijn is wel mogelijk, doch staat niet vast); vervolgens meen ik op 26 April 1908 een vogel dezer soort (kenbaar aan de geringere grootte) gezien te hebben aan de Swalm bij Swalmen. Ten slotte 3 stuks waargenomen te Helden-Panningen op 14 Mei 1924 (♂ en ♀ hiervan in mijn collectie).

Deze Wulp, wiens broedgebied in het Noorden van Europa gelegen is, wordt het geheele

jaar door aan de Nederlandsche kust en in den zomer ook in het binnenland waargenomen, zonder hier evenwel ooit te broeden (vergel. Avifauna Neerlandica. p. 107).

In de Rijnprovincie een zeldzame doortrekker in voor- en najaar, o.a. verzameld bij Geldern, Viersen, Odenkirchen enz. (le Roi. V. f. d. R. p. 77). — In België talrijk op den trek langs de kust en de Schelde (Dubois. N. R. d. O. p. 177).

GENUS: CAPELLA Frenz. 1801.

208. *Capella media* (Lath.). Poelsnip. — Duitsch: Grosze Sumpfschnepfe. Fransch: Bécassine double.

In het midden der vorige eeuw zou deze soort nog in de Peel gebroed hebben. Thans is zulks, volgens berichten, welke de Heer van Pelt Lechner van daar ontving, reeds lang niet meer het geval (Baron Snouckaert van Schouburg. Avifauna Neerlandica. p. 99).

Tegenwoordig is uit Limburg omtrent deze Snip weinig bekend. Ik kreeg gedurende de laatste 20 jaren nooit een Limburgsch exemplaar in handen, terwijl de soort bovendien voor zooverre mij bekend is, in geen enkele Limburgsche vogelverzameling aanwezig is.

Nillesen (Natuurhist. Gen. Jaarb. 1914. p. 118) schrijft omtrent het voorkomen van de Poelsnip in Limburg: „Trekvogel; wordt zelden geschoten”. Bewijsmateriaal vermeldt de

schrijver evenwel niet. Daarentegen deelde de Heer H. Vallen mij mede, dat hij deze groote Snip in voor- en najaar (sinds 1918) meermalen aan de Maas bij Asselt heeft geschoten. Ook Riotte (Ardea. 1913. p. 105) vermeldt het bemachtigen van enkele exemplaren langs de Maas bij Steijl.

In de Rijnprovincie een weinig talrijk doortrekker. Zoo schoot bijv. Graaf Loë te Terporten (nabij de Limburgsche grens) 1200 Snippen, waaronder slechts 2 „media”, n.l. 22 Sept. 1884 en 25 Aug. 1900 (le Roi. V. f. d. R. p. 77).

Ook in België een zeldzame doortrekker in voor- en najaar (Dubois. N. R. d. O. p. 175). Trekt voornamelijk door het Oostelijk deel des lands (Le Gerfaut. 1914. p. 38).

209. *Capella gallinago gallinago* (L.). Watersnip. — Duitsch: Bekassine. Fransch: Bécassine ordinaire.

Broedt in klein aantal in de Peel. Overigens doortrekker in voor- en najaar; soms overwinterend. Wordt hoofdzakelijk aangetroffen in het Noorden en Midden der provincie. In het Zuidelijk deel is zij bij gebrek aan geschikte verblijfplaatsen vrij zeldzaam; waar deze evenwel voorhanden zijn, treft men haar ook in Zuid-Limburg aan, o.a. in het Geuldal.

Volgens Nillesen zou de soort te Well in Noord-Limburg broeden. In diens collectie bevindt zich een ♀ 20 April 1909 van daar ontvangen. In de collectie Merckelbach bevinden zich evenwel geen eieren dezer soort. De P.P. Lazaristen te Helden-Panningen vonden daarentegen in de Peel nabij hun woonplaats een legsel der soort, waarvan een exemplaar zich als bewijsmateriaal in mijne collectie bevindt. F. van Baar vond in den loop der jaren meerdere legfels in de Peel om Venray, alwaar de soort ook thans nog broedt. Vervolgens zag

ik op 25 April 1924 een paartje onder Nederweert alsmede nog een ♂ in balz-vlucht. De soort broedt aldaar in enkele paren (Knapen).

De Watersnip overwintert soms langs de Maas, o.a. in 1918—1919 bij Asselt (H. Vallen), terwijl op 21 December 1923 overdag een voorwerp zich doodvloog tegen een telegraafdraad langs den spoorweg tusschen Valkenburg en Houthem.

In de Rijnprovincie broedvogel in de bergachtige gedeelten (Eifel) zoowel als in de vlakten langs onze grens, o.a. bij Terporten, Elmt enz. (le Roi. V. f. d. R. p. 78). — In België doortrekker en hier en daar broedvogel in de moerassen, het meest in die der Ardennen (Dubois. N. R. d. O. p. 175), doch ook op vele plaatsen in het Noorden des lands (Le Gerfaut. 1920. p. 42). In het arrondissement Verviers als broedvogel zéér zeldzaam geworden (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 108).

GENUS: LYMNOCRYPTES Kaup 1829.

210. *Lymnocyptes minimus* (Brünn.). Bokje. — Duitsch: Kleine Sumpfschnepfe. Fransch: Jacquet.

Op den doortrek in voor- en najaar waargenomen langs de Maas, o.a. te Asselt (H. Vallen), alwaar de soort in 1918—1919 ook overwinterde. Wijders algemeen op den trek in

de Peel en op de vóchtige plekken in de heide om Roermond, zoowel als in het Noorden der provincie, o.a. 26 April 1919 te Ottersum (J. Vallen). Of de soort in Zuid-Limburg ook

doortrekt, heb ik tot heden niet met zekerheid kunnen vaststellen.

Ook in de Rijnprovincie in voor- en najaar overal waar geschikte verblijfplaatsen zijn, op den trek aan te treffen. Geen broedvogel (le

Roi. V. f. d. R. p. 79). Hetzelfde geldt voor België (Dubois. N. R. d. O. p. 175), alwaar de soort echter in het gebergte slechts lokaal en zeldzaam voorkomt.

GENUS: SCOLOPAX L. 1758.

211. Scolopax rusticola rusticola L. Houtsnip. — Duitsch: Waldschnepfe. Fransch: Bécasse ordinaire.

Overal waar het terrein eenigszins gunstig is voor een korter of langer verblijf, treft men dezen fraaien jachtvogel in voor- en najaar op den trek aan, zoowel in het vlakke Noorden en Midden als in het heuvelige Zuiden der provincie.

Het aantal Snippen, dat hier jaarlijks doortrekt, varieert soms sterk. In het najaar is hun aantal grooter dan in de lente. De voorjaars-trek begint in Maart (soms eind Februari) en duurt tot in April. Een enkele maal vertoont zich nog een exemplaar in Mei (late doortrekker of soms broedvogel). Zoo zag jacht-opziener J. Knols begin Mei 1919 nog een Houtsnip in het Ravensbosch te Houthem. Van broeden is aldaar evenwel niets gebleken.

In het najaar komen de eerste Snippen gewoonlijk in October (soms reeds in September). De trek duurt dan met tusschenpoozen tot in December en kan tot laat in die maand nog zeer aanzienlijk zijn.

Het overwinteren van de Houtsnip werd in onze provincie herhaaldelijk geconstateerd, o.a. in 1909—'10 in de omgeving van het Kasteel Hillenraad te Swalmen, in 1917—'18, 1918—'19 en 1923—'24 te Houthem enz. Herhaaldelijk zag ik aldaar Snippen in Januari en Februari.

Alhoewel deze Snip reeds meermalen broedend werd waargenomen in de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel, Friesland en Zuid-Holland, is zulks in de provincie Limburg tot heden nog slechts enkele malen vastgesteld kunnen worden, o.a. zag de Heer F. van Baar in 1913 er een met pas uitgekomen jongen te Geisteren bij Venray, terwijl in 1921 een Houtsnip met eieren werd aangetroffen te Elsloo (F. Eussen). Ongetwijfeld zal de toekomst leeren, dat de soort hier meer broedt dan men denkt en het nog meer zou doen indien in het voorjaar niet velen op den trek (w.o. echter ook de broedvogels) werden afgeschoten.

De soort broedt even over de Duitse grens bij München-Gladbach, Wesel, Sterkrade en Geldern (le Roi. V. f. d. R. p. 79). In de Rijnprovincie is het aantal broedvogels evenwel minder dan vroeger. — In België, behalve doortrekker en overwintenaar, broedvogel in de Ardennen (Dubois. N. R. d. O. p. 175) en in het arrondissement Verviers (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 108). Ook vrij talrijk broedend in het Westen van België, o.a. bij Antwerpen (Le Gerfaut. 1914. p. 19 e.v.), Mechelen en Turnhout (id. 1920. p. 43).

ORDO: LARI.

Fam.: LARIDAE.

GENUS: CHLIDONIAS Rafinesque 1822.

212. Chlidonias niger niger (L.). Zwarte Stern. — Duitsch: Trauerseeschwalbe. Fransch: Guifette noirâtre.

Broedde tot 1918 in de Peel nabij Venray, alwaar zich een kleine kolonie bevond (F. van Baar) van waar Merckelbach en Nillesen eieren ontvingen (4 legsels uit 1911 en 1912 in de collectie Merckelbach, benevens ouden en nestjong uit de jaren 1909 en 1910 in de coll. Nillesen). Thans is, tengevolge van de drooglegging der plas waarop de soort broedde, zij geheel ter plaatse verdwenen.

Ook te Weert broedt de soort (♂, 2 ♀♀ en jong exemplaar in de coll. Beckers) alsmede in klein aantal thans (1924) nog onder Nederweert (Knappen). Onder laatstgenoemde gemeente zagen wij op 3 Mei 1925 drie stuks nabij een Kokmeeuwenkolonie, terwijl op 2 Juni d.a.v. een nest met 3 eieren ter plaatse gevonden werd.

Van af de broedplaatsen schijnt de soort

slechts zelden de Maas te bezoeken, want noch Vallen, noch Riotte maken melding van haar voorkomen bij Asselt of Steijl. Dat zulks evenwel toch geschiedt, blijkt uit een zich in de collectie Nillesen bevindend ♀ van 2 Mei 1908, hetwelk nabij Maasbracht verzameld werd. Bovendien zag J. Knols op 28 Juni 1923 een exemplaar boven de Maas bij Geulle (Zuid-Limburg).

In de Rijnprovincie is de soort een vrij zeldzame verschijning, wier broeden aldaar nog niet met zekerheid is vastgesteld (le Roi. V. f. d. R. p. 32 en „Beiträge” p. 12). — In België: „Généralement commune surtout dans les „grands marais de la Campine, sur l'Escaut, „la Meuse; visite même parfois les eaux des „environs de Bruxelles” (Dubois. N. R. d. O. p. 169).

GENUS: GELOCHELIDON Brehm 1831.

213. *Gelochelidon nilotica nilotica* (Gm.). L a c h z e e z w a l u w. — Duitsch: Lachseeschwalbe. Fransch: Hironnelle-de-mer hansel.

Een voorwerp dezer soort, welke eerst een twaalfstal malen in ons land werd waargenomen, verzamelde de Heer N. Beckers op 20 Augustus 1901 in het open veld te Weert uit een troepje van 5 stuks. De vogel, welke reeds het najaarskleed droeg, bevindt zich als unicum voor deze provincie in de collectie van den Heer Beckers voornoemd.

De soort broedt in Europa op de kusten van Jutland, vroeger op een klein eiland nabij Rügen, in de Baltische provinciën en Sleeswijk, bij uitzondering in Beieren, Hongarije (tengen-

woordig blijkbaar nog slechts één broedplaats), Zuid-Frankrijk, Spanje, Portugal en Griekenland (Witherby. A Pract. Handb. of British Birds. p. 697).

In de Rijnprovincie nog nimmer waargenomen (le Roi. V. f. d. R. p. 29 en „Beiträge“ p. 11).

Voor België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 169): „Se montre accidentellement sur nos côtes; plusieurs individus ont été tué près d'Ostende, en Flandre et même aux environs de Tournai.”

GENUS STERNA L. 1758.

214. *Sterna hirundo hirundo* L. V i s c h d i e f j e. — Duitsch: Fluszseeschwalbe. Fransch: Sterne vulgaire.

Broedvogel, voornamelijk in de Peel, alwaar thans nog broedkolonies worden aangetroffen bij Weert (ad. en pull. in coll. Beckers), op „de Zoom” onder Nederweert (Kn timer), bij Venray (legsels d.d. 12 Juni 1912 in coll. Merkelbach)¹⁾, te Well, alwaar Nillesen de soort broedend aantrof en verzamelde temidden van Kokmeeuwen in 1909, alsmede te Helden-Panningen (J. Esser). De Heer H. Vallen deelde mij mede (in 1919), dat de soort, behalve trekend in het voorjaar, ook langs de Maas broedt n.l. te Asselt bij Roermond.

Overigens kan men deze Sternsoort in voor en najaar alsmede in den zomer vrij dikwijls op de Midden- en Beneden-Maas, alsook op de zijrivieren aantreffen (zooals op de Roer en de Swalm. Zomer 1903, coll. C. Roncken); zelden evenwel op de Maas in Zuid-Limburg.

In het Noorden der Rijnprovincie in zeer klein aantal broedvogel o.a. bij Xanten, Baerl (Kreis Mörs), Rijn eilanden bij Hammerstein, Weiszenturm en Urmitz. Langs onze grens bevinden zich evenwel geen broedkolonies, doch

werd de soort daar nu en dan zwervend aangetroffen o.a. bij Krickenbeck, Odenkirchen, Viersen, Bedburg, Aachen enz. (le Roi. V. f. d. R. p. 29). — In België een gewone zomervogel (volgens Ridder van Havre ook broedvogel) langs de kust en op de wateren in het binnenland (Dubois N. R. d. O. p. 168).

Sterna albifrons albifrons Pall., de Dwergzeewaluw, welke nu en dan op de Belgische Maas werd aangetroffen (Dubois. N. R. d. O. p. 168) en welke nabij de Belgische kust (Ridder G. van Havre), in het Noorden der Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 31) benevens op onze eilanden en enkele plaatsen langs de Nederlandsche kust (Baron Snouckaert van Schauburg. Avifauna Neerlandica. p. 116) broedt, werd evenwel tot heden voor zooverre mij bekend, nog nimmer in Limburg waargenomen.

¹⁾ In 1923 werd bij Venray nog een nest gevonden; de broedkolonie is evenwel verdwenen.

GENUS XEMA Leach 1819.

215. *Xema sabini* (Sabine) — V o r k s t a a r t m e e u w. Duitsch: Schwalbenmöve. Fransch: Mouette de Sabine.

Deze zeldzame Meeuwensoort, welke tot nu toe slechts twee malen met zekerheid in ons land werd waargenomen (Baron Snouckaert van Schauburg. Avifauna Neerlandica. p. 113) is meer dan een halve eeuw geleden ook ééns in onze provincie bemachtigd. F. Fallon vermeldt n.l. in zijn Monographie des Oiseaux de la Belgique. 1875. p. 203, het bemachtigen van een voorwerp dezer soort bij Maastricht.

De Heer Ridder G. van Havre was zoo vriendelijk mij schriftelijk mede te deelen, dat Ch. Fr. Dubois van dit voorwerp (vóór 1860 op de Maas bij Maastricht geschoten) melding maakt in zijn „Planches coloriées des oiseaux de la Belgique”. Tom. III. p. et pl. 249. Als

model van het daar afgebeelde voorwerp in winterkleed, heeft voornoemde vogel van Maastricht dienst gedaan.

Dit is derhalve het derde exemplaar dezer soort voor Nederland. Het was tot nu toe in onze ornithologische literatuur nog niet bekend.

In de Rijnprovincie twee malen bemachtigd n.l. een exemplaar te Gürzenich nabij Düren (3 Sept. 1893) en een nabij Malmedy (9 Aug. 1900) (le Roi. V. f. d. R. p. 28 en „Beiträge” p. 11). Voor België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 168) slechts één voorwerp, hetwelk in Augustus 1881 op het Kanaal van Brugge nabij Ostende bemachtigd werd.

GENUS: LARUS L. 1758.

216. *Larus ridibundus ridibundus* L. — Kokmeeuw. Duitsch: Lachmöve.

Fransch: Mouette rieuse.

Broedt op enkele plaatsen langs de Maas en in de Peel. Zoo noemt Nillesen een broedkolonie te Well in Noord-Limburg. H. Vallen deelde mij mede, dat de soort in enkele paren broedt langs de Maas te Asselt bij Roermond. In 1924 en 1925 bezocht ik een groote kolonie dezer soort onder Nederweert, alwaar volgens den Heer Knapen de soort sedert jaren broedt. Tot voor een zevental jaren bestond er nog een vrij groote kolonie in de Peel bij Venray. Door drooglegging van het broedterrein is de soort daar geheel verdwenen.

Overigens doortrekker, zwerfvogel en overwintenaar.

Waargenomen in:

Gebied I. Zeldzaam! Den 5den Juli 1916 zag ik tegen 8 uur des avonds tusschen Heerlen (Welten) en Simpelveld een tiental Meeuwen, welke m. i. tot deze soort behoorden, zeer hoog over het heuvelland trekken in ongeveer N.W. richting. M.i. waren dit trekkers uit Midden-Europa. Het ringexperiment heeft immers bewezen, dat de Kokmeeuwen, welke in Midden-Europa o.a. Silezië, Boheme en Beieren broeden, in het najaar voor een deel een Noordelijke en Noord-Westelijke trekrichting volgen om dan, na de Noordzee bereikt te hebben, langs de kusten van Nederland, België, Frankrijk, Spanje en Portugal naar de Middellandsche Zee, ja soms naar Midden-Amerika te trekken. Deze trek begint reeds vroeg. Zoo bevonden zich bijv. in midden Juni 1911 aan de Wörthsee (Beieren), geringde jonge Kokmeeuwen, reeds einde Augustus te Châlon aan de Saône en in het Departement Gard in Zuid-Frankrijk. Andere Juni-vogels uit Beieren werden reeds half Juli in Frankrijk aangetroffen (Vergel. Fr. von Lucanus. Die Rätsel des Vogelzuges. 2te Aufl. p. 34—37). Vooral waar de soort in de Rijnprovincie (uitgezonderd een kleine kolonie aan de Nederlandsche grens bij Kevelaer) niet broedt, ligt het vermoeden voor de hand, dat de door mij waargenomen vogels inderdaad trekkers uit Midden-Europa waren. Ik word in deze veronderstelling nog meer versterkt door het feit, dat eind Juli of begin Aug. 1911 bij Ohé en Laak aan de Maas in het Midden van Limburg een Kokmeeuw werd bemachtigd, welke een Rossittener-ring (No. 4463) droeg en zooals later bleek, als niet vluchtigen jongen vogel op 12 Juni t.v. aan de Wörthsee bij München in Beieren geringd was (XI. Jahresbericht der Vogelwarte Rossitten. II. Teil. Journ. f. Ornith. LXI. Jahrg. 1913. Sonderheft. p. 39). Sommige Kokmeeuwen uit Midden-Europa schijnen dus in het najaar of in den nazomer via Limburg naar de Nederlandsche kust te trekken. De bewuste vogel bevindt zich in de verzameling der Vogelwarte te Rossitten in Oost-Pruisen.

Gebied II. Broedt in klein aantal langs de Maas bij Asselt (H. Vallen). Het geheele

jaar door langs die rivier aan te treffen, van Maastricht tot Mook. In voor- en najaar, doch vooral in den winter, soms in groote troepen. Ik zag o.a. vogels bij Maastricht, Roermond, Asselt, Kessel, Venlo en Gennep. J. Knols zag 9 Juni 1922, 4 oude vogels boven de Maas bij Geulle naar het Noorden trekken. W. de Backer deelde mij mede op 27 Maart 1924 een vluchtje van 9 Meeuwen, vermoedelijk tot deze soort behorende, nabij Maastricht te hebben zien overtrekken in N. richting. — Riotte (Ardea. 1913. p. 106) trof in den nazomer oude en jonge vogels aan op de Maas bij Steijl. Volgens hem gaan de vogels soms de rivier op of komen deze af, dan weer ziet men hen van O. naar W. of omgekeerd trekken. Einde Maart 1924 vond, naar Z. E. W. mij mededeelde, aldaar een opvallend sterke trek der soort plaats. Hetzelfde constateerde de Heer H. Vallen voor Asselt aan de Maas.

Gebied III. Behalve bij Roermond zag ik de soort nergens in dit gebied.

Gebied IV. Een kleine broedkolonie bevindt zich in het z.g. Wolfsvan te Well (Nillesen). In de collectie van den Heer J. Vallen bevindt zich een exemplaar 4 April 1912 te Arcen verzameld. In Noord-Limburg broedt de soort (volgens laatstgenoemden Heer) niet.

Gebied V. Broedde tot 1918 in vrij groot aantal in de Peel ten Westen van Venray, doch is daar tengevolge van intensieve ontginning, waardoor de broedplaatsen verloren gingen, sinds dien als broedvogel geheel verdwenen (F. van Baar). In Mei en Juni der jaren 1910 en 1911 zag ik te Heithuizen en te Nunhem herhaaldelijk kleinere en grootere vluchten, soms ook enkele exemplaren, in de richting der Maas vliegen of uit deze richting komen. Het had er veel van alsof de vogels voedsel voor hun jongen haalden, zoo regelmatig vloegen zij af en aan. Hetzelfde constateerde de Heer J. de Haan nog in de laatste jaren te Baexem. Ik twijfel er niet aan of deze vogels behoorden tot de vrij groote broedkolonie op „de Zoom” onder Nederweert, alwaar ik de vogels waarnam op 25 April 1924. Zij broeden daar volgens den Heer Knapen reeds sinds jaren. Op 3 Mei 1925 waren de vogels (ruim 100 paren) reeds op de nesten.

In de Rijnprovincie talrijk in den zomer op de rivieren (le Roi. V. f. d. R. p. 26). Broedt daar alleen nabij Kevelaer („Beiträge” p. 10). — De soort is talrijk langs de Belgische kust, in de polders van Vlaanderen, op de Schelde en zelfs tot nabij Brussel (Dubois. N. R. d. O. p. 168). Of zij ook op de Belgische Maas wordt aangetroffen (hetgeen ik wel vermoed), vind ik nergens vermeld. Wel werden 31 December 1913 twee stuks waargenomen te Gofontaine (Ardennes) en in December van het jaar tevoren een te Lambertmont bij Verviers (Le Gerfaut. 1914. p. 52).

Afgesloten 25. IX. 1925.

(Wordt vervolgd).